

FILOCALIA

SAU

CULEGERE DIN SCRERILE SFINȚILOR PĂRINȚI, CARE ARATĂ CUM SE POATE OMUL CURĂȚI, LUMINA ȘI DESĂVÎRSI

IV

TALASIE LIBIANUL • ISIHIE SINAITUL FILOTEI SINAITUL • IOAN CARPATIUL

AVVA FILIMON

SFÎNTUL IOAN DAMASCHIN

TEODOR AL EDESSEI • TEOGNOST ILIE ECDICUL • MONAHUL TEOFAN

Traducere din grecește, introduceri și note de

pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

Membru al Academiei Române

HUMANITAS BUCURESTI

Viață în răboș
Din viață
Cuvânt de la început
Sfârșitul cărții

TEOCNICA

TALASIE LIBIANUL

Viața lui Talasie Libianul	7
Despre dragoste, înfrînare și petrecerea cea după minte	9

ISIHIE SINAITUL

Viața lui Isihie Sinaitul	39
Cuvînt despre trezvie și virtute	43

FILOTEI SINAITUL

Viața lui Filotei Sinaitul	85
Capete despre trezvie	90

IOAN CARPATIUL

Viața lui Ioan Carpatiul	107
Una sută capete de mîngîiere	110
Cuvînt ascetic	133

AVVA FILIMON

Viața lui Avva Filimon	141
Cuvînt foarte folositor	142

SFÂNTUL IOAN DAMASCHIN

Viața Sfîntului Ioan Damaschin	159
Cuvînt minunat și de suflet folositor	162

TEODOR AL EDESSEI

Viața lui Teodor al Edessei	173
Una sută capete	179
Cuvînt despre contemplație	202

TEOGNOST

Viața lui Teognost	215
Despre făptuire, contemplație și preoție	217

ILIE ECDICUL

Viața lui Ilie Ecdicul	239
Culegere din sentințele înțeleptilor	244

MONAHUL TEOFAN

Scără	277
-------------	-----

ELIOȚEI SIVNIATUL

Elieș	281
Elieș	285
Elieș	289

IOAN CERBĂLTIU

Ioan	293
Ioan	297
Ioan	301
Ioan	305
Ioan	309
Ioan	313

VAVĂ FILION

Vava	317
Vava	321
Vava	325

SFINȚIT IOAN DAMASCINU

Ioan	329
Ioan	333

TALASIE LIBIANUL

Talasie a fost egumenul mănăstirii Sfânta Libiei, cu care s-a străvenit Sfântul Maxim Marturisitorul în drumurile sale prin Africa, în anul 626. Către el avem mai multe scrieri ale Sfântului Maxim.¹ Lui creșează Sfântul Maxim, pe la 631-633, și marea sa scriere *Răspunsuri de Talasie*, în care interpretează în sens ascetic-mistic o listă de 65 de cri grece din Sfânta Scriptură, trimisă de acesta.

În opinia părerei lui Viller și a lui Rahner, Talasie a alcătuit cele 400 de capete *Despre dragoste, înfrinare și getarea cea după minte* pe la 650.² Totuși nu se poate nega faptul că Talasie ucenic al Sfântului Maxim, deși cel din urmă nu cunoaște pe sine ucenic al lui Talasie.³ De fapt, se observă o strânsă legătură între sentințele lui Talasie și scrisul Sfântului Maxim, și cum totul Maxim este mult mai adinc și cugetarea lui răsuflare mai încheiată, începe îndoială că Talasie e dependent de Sfântul Maxim, și nu invers. Înmormântându-l la Talasie aceeași ordine a virtușilor (iv, 61), aceeași idee despre „lesurile simple” (i, 54), aceeași asemănare a raportului dintre minte și lumenire ca o căsătorie (ii, 27), aceeași dialectică a plăcerii și durerii (căstigul la sufa a patra), aceeași deosebire între contemplația naturală (faza a doua) și urcușul filosofic și teologic ca fază a treia (iv, 62).⁴ Talasie nu sfârșulează așa de mult asupra acestui punct ca Sfântul Maxim, ulterior nou la Talasie este cel al ierarhei, al linistitii.

Deși sunt mai simple, în cele 400 de capete ale lui Talasie se observă și ea o ordine mai riguroasă în înșiruirea lor ca, de pildă, în Cele patru Epistole ale Sfântului Iacob, unde se regăsește o similaritate de ordine:

Epist. 9 (v. 6, 9, 24-25), 26 (v. 6, 9, 26), 40-42 (v. 6, 9, 23-27) și Epist. 10 (v. 6, 9, 28-30) în der Vierzeil, Freiburg im Breisgau, 1929, p. 244-245; v. C. 61, 397, 449A.

zile deosebite să se întâlnească
într-o cunoaștere a scrisorii sale ca filialele înțelepte
care după mințea către Pavel, răfleau în lăstări și
înjelosează să se întâlnească
într-o cunoaștere a scrierii sale ca filialele înțelepte
zile deosebite să se întâlnească
într-o cunoaștere a scrierii sale ca filialele înțelepte
zile deosebite să se întâlnească
într-o cunoaștere a scrierii sale ca filialele înțelepte

Talasie a fost egumenul unei mânăstiri din pustia Libiei, cu care s-a împrietenit Sfântul Maxim Mărturisitorul în drumurile sale prin Africa, după anul 626. Către el avem mai multe scrierî ale Sfîntului Maxim.¹ Lui îi adreseză Sfîntul Maxim, pe la 631–633, și marea sa scriere *Răspunsuri către Talasie*, în care interprează în sens asceticomistic o listă de 65 de locuri grele din Sfînta Scriptură, trimisă de acela.

După părerea lui Viller și a lui Rahner, Talasie a alcătuit cele 400 de capete *Despre dragoste, înfrînare și petrecerea cea după minte* pe la 650.² Tot aceștia îl socotesc pe Talasie ucenic al Sfîntului Maxim, deși cel din urmă se socotește pe sine ucenic al lui Talasie.³ De fapt, se observă o strînsă înrudire între sentințele lui Talasie și scrisul Sfîntului Maxim, și cum Sfîntul Maxim este mult mai adînc și cugetarea lui mult mai închegată, nu începe îndoială că Talasie e dependent de Sfîntul Maxim, și nu invers. Întîlnim la Talasie aceeași ordine a virtuților (IV, 61), aceeași idee despre „înțelesurile simple” (I, 54), aceeași asemănare a raportului dintre minte și simțire cu o căsătorie (II, 27), aceeași dialectică a plăcerii și durerii (acrostihul la Suta a patra), aceeași deosebire între contemplația naturală ca fază a doua a urcușului duhovnicesc și teologie ca fază a treia (IV, 62), deși Talasie nu stăruie așa de mult asupra acestui punct ca Sfîntul Maxim. Un termen nou la Talasie este cel al isihiei, al liniștii.

Dar, deși sunt mai simple, în cele 400 de capete ale lui Talasie se observă parcă o ordine mai riguroasă în înșiruirea lor ca, de pildă, în *Cele patru*

¹ Epist. 9 (P. G. 91, 445), 26 (P. G. 91, 616), 40–42 (P. G. 91, 633–637). ² Aszese und Mystik in der Vaterzeit, Freiburg im Breisgau, 1939, p. 244. ³ P. G. 91, 29D; 449A.

sute de capete despre dragoste ale Sfîntului Maxim. Aproape fiecare sentință reia ideea din cea anterioară, urmărindu-se printr-un grup întreg de sensante dezvoltarea aceleiași teme.

O notă caracteristică a acestor 400 de capete este că literele inițiale ale tuturor sentințelor dintr-o centurie dau o propoziție cu un oarecare înțeles, aşa-zisul acrostih.⁴

⁴⁾ Un Talasie, egumen al Mănăstirii zise a Armenilor din Roma, înaintea călătoriei la 649 sinodului din Lateran, împreună cu alții egumi și monahi din Răsărit, sosită mai demult și mai de curând la Roma, un memoriu cerând traducerea actelor sinodului în limba greacă. Se prea poate să fie Talasie al nostru, care să fi venit cu Sfântul Maxim la Roma, după ce pe la 640 Egiptul căzuse sub arabi (Mansi, *Amplissima collectio conciliorum*, tom x, 1901, pp. 904, 909).

Respectătorul său domnului
CUVIOSUL ȘI DE DUMNEZEU PURTĂTORUL
PĂRINTELE NOSTRU TALASIE LIBIANUL
ȘI AFRICANUL

DESPRE DRAGOSTE, ÎNFRÎNARE ȘI PETRECEREA
CEA DUPĂ MINTE CĂTRE PAVEL PREZBITERUL⁵

Întîia sută

*Al cărei acrostich este acesta: Fratelui duhovnicesc
și iubitelui Domn Pavel, Talasie, la arătare isihast,
iar în realitate căutător de slavă deșartă*

1. Dorul întins întreg spre Dumnezeu leagă pe cei ce-l au cu Dumnezeu și întreolaltă.
2. Mintea care a dobîndit dragoste duhovnicească nu cugetă despre aproapele cele ce nu se potrivesc cu dragostea.
3. Cel ce binecuvîntează cu gura, dar disprețuiește cu inima ascunde fățărnicia sub chipul dragostei.
4. Cel ce a dobîndit dragoste rabdă fără să se tulbere supărările și suferințele ce-i vin de la dușmani.
5. Singură iubirea unește zidirea cu Dumnezeu și făpturile întreolaltă, în același cuget.
6. Dragoste adevărată a dobîndit acela care nu suferă bănuieri și vorbe împotriva aproapelui.
7. Cinstit în fața lui Dumnezeu și a oamenilor este acela care nu încercă nimic pentru surparea dragostei.
8. De dragostea nefățarnică ține cuvîntul adevărat, pornit din conștiința cea bună.
9. Cel ce aduce fratelui la cunoștință ocările altuia ascunde pizma sub înfățișarea bunăvoinței.

⁵⁾ *Filocalia greacă*, ed. a II-a, vol. I, pp. 328–341; P. G. 91, 1427–1470.

Respect pentru bătători și carti
10. Precum virtuțile trupești își atrag slava de la oameni, aşa cele duhovnicești, pe cea de la Dumnezeu.

11. Dragostea și înfrînarea curățesc sufletul, dar mintea o luminează rugăciunea curată.

12. Bărbat puternic este acela care alungă păcatul prin făptuire și cunoștință.

13. Cel ce a dobîndit nepătimirea și cunoștința duhovnicească a aflat har la Dumnezeu.

14. De vrei să bîrui gîndurile pătimășe, cîștigă înfrînarea și dragostea față de aproapele.

15. Păzește-te de neînfrînare și ură și nu vei întîmpina piedică în vremea rugăciunii tale.

16. Precum nu se pot vedea aromate în mocirlă, aşa nici bunămireasca dragostei în sufletul celui ce ține minte răul.

17. Stăpînește cu vitejie mînia și pofta, și te vei izbăvi degrabă de gîndurile rele.

18. Slava deșartă o stîngi făptuind în ascuns, iar mîndria o izgonești nedisprețuind pe nimeni.

19. De slava deșartă țin fățărnicia și minciuna, iar de mîndrie, părerea de sine și pizma.

20. Povățitor este acela ce se stăpînește pe sine și-și supune sufletul și trupul rațiunii.

21. Sinceritatea prietenului se arată la vreme de cercare, dacă ia parte la necaz.

22. Asigură-ți simțurile cu chipul (modul) isihiei și cumpănește gîndurile care stau în inimă.

23. Întîmpină fără pomenire de rău gîndurile de supărare, iar față de cele iubitoare de placere arată-te cu vrăjmășie.

24. Liniștea (isihia), rugăciunea, dragostea și înfrînarea sunt o căruță cu patru roate, care suie mintea la ceruri.

25. Topește-ți trupul cu foamea și privegherea, și vei alunga gîndul josnic al plăcerii.

26. „Precum se topește ceara de față focului“ (Ps. LXVII, 3), aşa gîndul necurat de frica lui Dumnezeu.

Rea pagubă este pentru sufletul înțelept să zăbovească mintea multă vreme într-o patimă de ocară.

28. Rabdă întîmplările de întristare și de durere, că prin acestea te curățește purtarea de grija (providența) a lui Dumnezeu.

29. Dacă ai aruncat materia și te-ai lepădat de lume, leapădă-te acum și de gîndurile rele.

30. Lucrarea proprie a minții e să se ocupe neîncetat cu cuvintele lui Dumnezeu.

31. Precum lucrul lui Dumnezeu este să cîrmuiască lumea, așa al sufletului este să-și cîrmuiască trupul.

32. Cu ce nădejde vom întîmpina pe Hristos dacă am slujit pînă acum plăcerilor trupului?

33. Plăcerea se stinge prin reaua patimire și prin întristare, fie prin cele de bunăvoie, fie prin cele aduse de providență.

34. Iubirea de argint este o materie a patimilor, întrucît face să crească plăcerea generală.

35. Lipsa plăcerii naște întristarea, iar plăcerea e împreunată cu toată patima.

36. Cu măsura cu care măsori trupul tău și se va măsura întors din partea lui Dumnezeu.

37. Fapta judecății dumnezeiești e răsplătirea dreaptă a celor săvîrșite în trup.

38. Virtutea și cunoștința⁶ nasc nemurirea; lipsa lor e maica morții.

39. Întristarea după Dumnezeu stinge plăcerea, iar stingerea plăcerii înseamnă înviearea sufletului.

40. Nepătimirea este mișcarea sufletului spre păcat. Dar ea nu se poate ajunge fără mila lui Hristos.

41. Mîntuitoul sufletului și al trupului este Hristos. Cel ce pășește pe urmele Lui se slobozește de păcat.

42. De vrei să dobîndești mîntuirea, leapădă-te de plăceri și ia asupra ta înfrînarea și dragostea, împreună cu rugăciunea stăruitoare.

43. De nepătimire ține dreapta socoteală adeverată (discernămîntul). Urmînd acesteia, fă totul cu măsură și rînduială.

⁶) Sînt cele două etape generale ale vieții duhovnicești.

Respect pentru Domnul și Dumnezeul nostru este Iisus Hristos; mintea care urmează Lui nu va rămâne în întuneric.

45. Adună-ți mintea și păzește-ți gîndurile; și pe care le vei afla păti-mașe, războiește-le.

46. Trei săntăriile prin care primești gînduri: simțirea (lucrarea simțărilor), amintirea și starea mustului (amestecarea) din trup. Dar cele mai stăruitoare săntăriile din amintire.

47. Cel căruia îi s-a dat înțelepciune cunoaște scopurile celor netrupești, și care este începutul și sfîrșitul lumii.

48. Nu uita de făptuire, și îi se va lumina mintea ta. „Comori ascunse și nevăzute, zice, îți voi deschide ție în chip ascuns“ (Isaia XLV, 3).

49. Cel ce îi s-a slobozit de patimi aflat har la Dumnezeu, și cel ce îi s-a învrednicit de cunoștință, mare milă.

50. Mintea slobozită de patimi se face în chipul luminii, luminându-se neîncetat de contemplațiile lucrurilor.

51. Lumina sufletului este sfânta cunoștință de care fiind lipsit, cel fără de minte umblă în întuneric.

52. Cel ce petrece în întuneric este lipsit de minte. Pe el îl ia în primire întunericul neștiinței.

53. Cel ce iubește pe Iisus se va slobozi de păcat, iar cel ce îi urmează Lui va vedea cunoștința adevărată.

54. Mintea slobozită de patimi vede gîndurile simple⁷, atât cînd văghează trupul, cât și în somn.

55. Mintea curățită la culme se simte strîmtorată de lucruri și vrea să fie mereu afară de toate cele create.

56. Fericit este cel ce a ajuns la nesfîrșirea fără margini și a ajuns acela care a trecut peste cele mărginite.

57. Rațiunile lui Dumnezeu le cercetează acela care-L cinstiște pe El, dar le află cel îndrăgostit de adevăr.

58. Mintea ce se mișcă din dreptate află adevărul, dar cea care se mișcă din vreo patimă nu-l va afla.

⁷⁾ Este ideea Sfîntului Maxim. Este vorba de înțelesurile sau de icoanele lucrurilor care nu mai sunt asociate cu patima.

59. Precum în ființă Dumnezeu este necunoscut, aşa în măreție este fără margini.

60. Ființa care nu are început și sfîrșit nu poate fi înțeleasă după firea ei.

61. Mîntuirea fiecărei făpturi stă în purtarea de grijă, mai presus de orice bunătate, a Făcătorului.

62. Domnul sprijină pe toți cei căzuți în stări vrednice de milă și ridică pe toți cei frânti.

63. Hristos este judecătorul viilor și al morților, și răsplătititorul fapelor fiecăruia.

64. De vrei să-ți stăpînești sufletul și trupul, taie mai înainte pricinile patimilor.

65. Unește-ți puterile sufletului cu virtuțile și le vei despărții cu siguranță de toată pornirea patimilor.

66. Strunește cu înfrînarea pornirile poftei; iar pe ale iuțimii, cu dragostea duhovnicească.

67. Liniștea (isihia) și rugăciunea sunt cele mai mari arme ale virtuții, căci acestea, curățind mintea, o fac străvăzătoare.

68. Numai întîlnirea duhovnicească folosește. Iar decât toate celelalte, mai de preț este liniștea (isihia).

69. Dintre cele cinci feluri de întîlniri, alege trei; pe al patrulea să nu-l obișnuiești des, iar de al cincilea îndepărtează-te.

70. Liniștea o iubește cel ce nu pătimește față de cele ale lumii.

71. Conștiința este un învățător sincer. Cine ascultă de ea petrece fără greșeală.

72. Conștiința numai pe aceia nu-i judecă ce au ajuns la culmea virtuții sau a păcatului.

73. Nepătimirea cea mai înaltă face gîndurile simple, iar cunoștința cea mai înaltă stă înaintea Celui mai presus de cunoștință.

74. Întristarea cea de ocară e pricinuită de lipsa plăcerilor. Cel ce le disprețuiește pe acestea petrece neîntristat.

75. Întristarea peste tot este lipsa plăcerii – fie a celei după Dumnezeu, fie a celei după lume.

76. Împărația lui Dumnezeu este bunătate și înțelepciune. Cine le dobîndește pe acestea viațuiește în ceruri.